

Factors Affecting the Quality of Life for the Elderly in the Northeast

Piyawan Yangkham¹, Nava Masaunjik², Auscharaporn Chalermchit³, Pornwadee Ruksasri⁴, and
Kotchanipa Wanichkittikul⁵

Faculty of Management Science, Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

¹ E-mail: piyawan_ting@hotmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7078-1872>

² E-mail: navallou@hotmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8217-8475>

³ E-mail: auscharaporn.jaao@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5050-144X>

⁴ E-mail: pornwadeer@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3516-8458>

⁵ E-mail: kotchanipa.81@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4641-3743>

Received 29/01/2024

Revised 03/02/2024

Accepted 10/02/2024

Abstract

Background and Aims: Thailand has placed importance on supporting an aging society by making it a strategic plan for the country. By starting to prepare the National Elderly Plan. The purposes of this research were: 1) to study the quality of life of the elderly in the Northeast, and 2) to compare personal characteristics and quality of life of the elderly in the Northeast.

Methodology: Collecting data from 400 elderly in the Northeast and a set of questionnaires were the research tool. Statistics used for data analysis were mean, standard deviation, t-test, and one-way ANOVA.

Results: 1) The elderly had opinions about the quality of life in general aspect at a high level and had an average of 3.98, the averages are arranged in descending order as follows: the mental aspect had an average of 4.07, social integration aspect had an average of 4.05, rights and liberties aspect had an average of 3.95, self-development aspect had an average of 3.89, and physical aspect had an average of 3.87 2) Elderly people with gender, age, and education level Monthly income is different. The quality of life of the elderly in the Northeast is no different.

Conclusion: The elderly had opinions about quality of life in general aspect at a high level and elderly people with gender, age, and education level Monthly income is different. The quality of life of the elderly in the Northeast is no different.

Keywords: Quality of life; Elderly; Northeast

ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ปิยะวรรณ ยางคำ¹, นาวา มาสวนจิก², อัจฉรพร เณลิ้มชิต³, พรวิทย์ รักษาศรี⁴, และกษนิภา วานิชกิตติกุล⁵

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทคัดย่อ

ภูมิหลังและวัตถุประสงค์: ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการรองรับสังคมสูงวัยด้วยการกำหนดให้เป็นแผนกลยุทธ์ของประเทศ โดยเริ่มจัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติขึ้น ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ระเบียบวิธีการวิจัย: โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 400 คน และแบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ One Way ANOVA

ผลการวิจัย: 1) ผู้สูงอายุ มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยรวมและเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.98 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ย 4.07 ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม มีค่าเฉลี่ย 4.05 ด้านสิทธิเสรีภาพ มีค่าเฉลี่ย 3.95 ด้านการพัฒนาตนเอง มีค่าเฉลี่ย 3.89 และด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ย 3.87 2) ผู้สูงอายุที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่แตกต่างกัน

สรุปผล: ผู้สูงอายุ มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยรวมและเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก และผู้สูงอายุที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต; ผู้สูงอายุ; ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

บทนำ

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการรองรับสังคมสูงวัยด้วยการกำหนดให้เป็นแผนกลยุทธ์ของประเทศ โดยเริ่มจัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นแผนระยะยาว 20 ปี ต่อมาเพื่อให้มีการจัดทำแผนอย่างต่อเนื่องจึงได้มีการกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ ปี พ.ศ. 2546 มาตรา 9 ว่าให้คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติมีหน้าที่กำหนดแผนหลักในการดำเนินการด้านผู้สูงอายุของประเทศและให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนดังกล่าว ด้วยเหตุนี้แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2525-2544) และฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2565) จึงเป็นเสมือนแผนแม่บทหลักในการกำหนดทิศทางและกรอบ การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของประเทศไทยในช่วงเกือบ 40 ปีที่ผ่านมา โดยปัจจุบันเข้าสู่แผนแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566-2580) ประกอบไปด้วยแผนปฏิบัติการย่อย 4 แผน ได้แก่ แผนปฏิบัติการย่อยที่ 1 เตรียมความพร้อมของประชากรก่อนวัยสูงอายุ แผนปฏิบัติการย่อยที่ 2 ยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทุกมิติ

อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม แผนปฏิบัติการย่อยที่ 3 ปฏิรูปและบูรณาการระบบบริหารเพื่อรองรับสังคมสูงวัย อย่างมีคุณภาพ และแผนปฏิบัติการย่อยที่ 4 เพิ่มศักยภาพการวิจัย การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมรองรับ สังคมสูงวัย โดยแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ.2566-2580) มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ทั้งเป้าหมายการพัฒนาและประเด็นภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2566)

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากสัดส่วนของประชากรสูงอายุจากประชากรทั้งหมดในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็น สัดส่วนของประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปหรือสัดส่วนของประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป จะเห็นถึง แนวโน้มการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยสัดส่วนของประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 5 ในปี พ.ศ. 2493 เป็นประมาณร้อยละ 20 ในปี พ.ศ. 2563 และคาดว่าจะเพิ่มเป็นประมาณร้อยละ 33 ในปี พ.ศ. 2583 ในช่วงเวลาเดียวกันนั้นสัดส่วนของประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 3 เป็น ประมาณร้อยละ 16 และคาดว่าจะเพิ่มเป็นประมาณร้อยละ 26 ในช่วงเวลาเดียวกัน (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2566) ส่งผลให้ประเทศไทยต้องมีการเตรียมความพร้อมสำหรับสังคมสูงวัยในด้านต่างๆ ตามแผนผู้สูงอายุ แห่งชาติ

ดังนั้น จึงไม่ใช่เรื่องไกลตัวเกี่ยวกับการเข้าใจธรรมชาติแห่งการสูงวัย จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะช่วยให้เราทุกคนได้ตระหนัก และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงสู่การสูงวัยได้อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี อีกทั้งยังทำให้เกิด ความเข้าใจต่อสมาชิกในครอบครัว สามารถให้การดูแล ผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม และนำมาซึ่งความสุขและ ความอบอุ่นใจของ ผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัวทุกคน รวมทั้งทำให้เกิดความเข้าใจ ผู้สูงอายุในสังคมด้วย เช่นกัน (จิราพร เกศพิชญพัฒนาม, สุวิณี วิวัฒน์วานิช, อังคณา ศรีสุข, และสหรัฐ เจตมโนรมย์, 2561) โดย ปัญหาที่พบบ่อยของผู้สูงอายุมีหลายสาเหตุ ได้แก่ 1) ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพร่างกายไม่ค่อยดี 2) ปัญหาด้าน จิตใจ วิตกกังวลกลัวลูกหลานจะไม่เลี้ยงดู กลัวถูกทอดทิ้ง 3) การเกษียณอายุต้องออกจากหน้าที่การงาน และ ไม่มีงานอดิเรกทำ ทำให้รู้สึกว่างเปล่าไร้ค่า หดหู่เศร้าซึมเศร้า การสูญเสียคู่ชีวิต ญาติมิตร ลูกหลาน ทำให้เกิดความ ว้าเหว่ 4) การถูกทอดทิ้ง ปัจจุบันครอบครัวจะแยกอยู่อย่างอิสระจากพ่อแม่ ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกเดียวดาย จิตใจ หดหู่ ไม่ได้รับการดูแล ขาดเพื่อนฝูง ขาดการสังสรรค์ 5) ผู้สูงอายุจะคิดถึงแต่เรื่องในอดีตด้วยความเสียดาย และคิดถึงปัจจุบันด้วยความหวาดกลัว และวิตกกังวลต่ออนาคต (อัญชลี จุมพฏจามิกร, 2566) จากการศึกษา กรอบแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ โดยประยุกต์จากแนวคิดของโกศล สอดส่อง (2561), เอกพันธ์ คำภีระ อัมพร ยานะ และ อรัญญา นามวงศ์ (2563), นัสมล บุตรวิเศษ และอุปรีษฐา อินทรสาด (2564) คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ มี องค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านสิทธิเสรีภาพ และด้านการ รวมกลุ่มทางสังคม

จากเหตุผลที่ได้กล่าวข้างต้น คณะวิจัยจึงได้สนใจที่จะศึกษางานวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต ของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ 2) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งผลจากงานวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนเกี่ยวกับคุณภาพของผู้สูงอายุในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สมมติฐานการวิจัย

ผู้สูงอายุที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

โกศล สอดส่อง (2561) ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามแนวคิดขององค์การอนามัยโลก (WHO, 1993) ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปที่อยู่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดนครพระนครศรีอยุธยา จำนวน 265 คน ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 60-64 ปี สถานภาพ หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่/จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า มีบ้านพักเป็นของตนเอง จำนวนสมาชิกในครอบครัว 4-5 คนและมีรายได้/เดือน 1,001 - 5,000บาท ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า มีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาผลของแต่ละด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านจิตใจ และด้านร่างกาย ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบว่า เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา สถานที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิกในครอบครัว และรายได้ที่ต่างกัน มีคุณภาพชีวิตโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

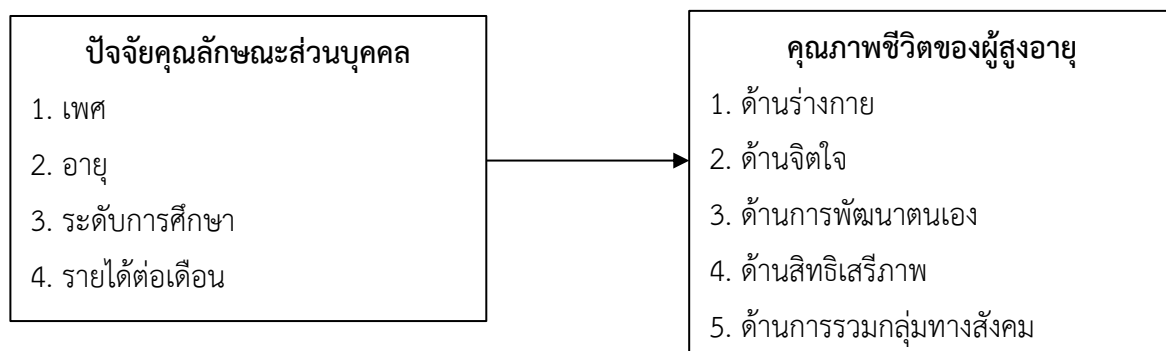
เอกพันธ์ คำภิระ อัมพร ยานะ และอรัญญา นามวงศ์ (2563) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ผลการวิจัยพบว่ามากกว่าครึ่ง ร้อยละ 61.60 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 69.54 (SD. = 7.17) ส่วนใหญ่ ร้อยละ 98.97 มีความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวัน อยู่ในระดับสูง มีภาวะสุขภาพจิตในระดับดีร้อยละ 50.26 มีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่า ด้านสุขภาพกาย และด้านสัมพันธภาพทางสังคม ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านสุขภาพจิต

และด้านสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต พบว่า ปัจจัยนำ ได้แก่ ความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวัน สุขภาพจิต ความเพียงพอของรายได้มีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญกับคุณภาพชีวิต ($r = .12$, $r = .66$, $r = .10$, $p\text{-value} = 0.05$) และโรคประจำตัว (เบาหวาน) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับคุณภาพชีวิต ($r = -.10$, $p\text{-value} = 0.05$) ปัจจัยเสริม ได้แก่ การจัดการสิ่งแวดล้อมที่บ้าน และความสัมพันธ์ในครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิต อย่างมีนัยสำคัญ ($r = .10$, $r = .10$, $p\text{-value} = 0.05$) การวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้ให้บริการด้านการดูแลสุขภาพควรให้ความสำคัญกับปัจจัยเหล่านี้สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมให้พวกเขาเป็นผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดี

นัสมล บุตรวิเศษ และอุปรีษฐา อินทรสาด (2564) ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า 1. คุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\text{Mean}=4.03$, $\text{S.D.}=0.86$) ระดับคุณภาพชีวิตรายด้าน อยู่ในระดับสูงทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสภาพแวดล้อม 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่า ความแข็งแรงของร่างกาย การมีสมาธิในการทำงาน ความพึงพอใจที่ได้ผูกมิตรกับคนอื่น และชีวิตความเป็นอยู่ภาพรวม ส่งผลต่อระดับคุณภาพชีวิตด้าน ร่างกาย ด้านจิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสภาพแวดล้อม ตามลำดับ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษากรอบแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยประยุกต์จากแนวคิดของโกศล สอดส่อง (2561), เอกพันธ์ คำภีระ อัมพร ยานะ และอรรณญา นามวงศ์ (2563), นัสมล บุตรวิเศษ และอุปรีษฐา อินทรสาด (2564) ได้กรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

แผนภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งนี้ คณะผู้ศึกษาวิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษา ได้แก่ ผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 3,532,115 คน (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2563) ส่วนกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 400 คน โดยเปิดตารางของ Krejcie and Morgan (1970) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควต้า

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้มาตรวัดแบบประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามรูปแบบ Likert Scale ผลการทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α : Alpha coefficient) ตามวิธีของ Cronbach พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.835-0.877

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจัดทำแบบสอบถามมีจำนวน 400 ชุด เท่ากับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบโควต้า โดยทีมงานลงพื้นที่ 20 จังหวัด ประกอบ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู อุดรธานี อุบลราชธานี อำนาจเจริญ ซึ่งเก็บจังหวัดละ 20 คน

นำแบบสอบถามที่ได้จากการสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ พบว่า มีจำนวน 400 คน ที่ได้ตอบกลับมาอย่างสมบูรณ์ จึงได้ลงข้อมูลในโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อประมวลผลข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) นำเสนอในรูปของค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายลักษณะเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง

ใช้สถิติวิเคราะห์ดังนี้คือ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากตัวอย่างเพื่ออ้างอิงไปยังประชากรที่ศึกษาใช้สถิติ ได้แก่ t-test และ One Way ANOVA โดยได้กำหนดนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	225	56.25
1.2 หญิง	175	43.75
รวม	400	100.00

ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
2. อายุ		
2.1 60 - 65 ปี	192	48.00
2.2 65 - 70 ปี	146	36.50
2.3 71 - 75 ปี	37	9.25
2.4 มากกว่า 75 ปี	25	6.25
รวม	400	100.00
3. ระดับการศึกษา		
3.1 ต่ำกว่าปริญญาตรี	249	62.25
3.2 ปริญญาตรี	120	30.00
3.3 สูงกว่าปริญญาตรี	31	7.75
รวม	400	100.00
4. รายได้ต่อเดือนที่ได้รับในปัจจุบัน		
4.1 ต่ำกว่า 20,000 บาท	258	64.50
4.2 20,000 - 40,000 บาท	88	22.00
4.3 40,001 - 60,000 บาท	30	7.50
4.4 มากกว่า 60,000 บาท	24	6.00
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 56.25) อายุ 60 - 65 ปี (ร้อยละ 48.00) รองลงมา 65 - 70 ปี (ร้อยละ 36.50) ระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 62.25) รองลงมา ปริญญาตรี (ร้อยละ 30.00) และรายได้ต่อเดือนที่ได้รับในปัจจุบัน ต่ำกว่า 20,000 บาท (ร้อยละ 64.50) รองลงมา 20,000 - 40,000 บาท (ร้อยละ 22.00)

ผลจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านสิทธิเสรีภาพ และด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงได้นำกรอบแนวคิดนี้มาเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อนำมาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพชีวิตภาพรวมและเป็นรายด้าน ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพชีวิตภาพรวมและเป็นรายด้าน

คุณภาพชีวิต	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านจิตใจ	4.07	0.79	มาก
2. ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม	4.05	0.80	มาก

คุณภาพชีวิต	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
3. ด้านสิทธิเสรีภาพ	3.95	0.82	มาก
4. ด้านการพัฒนาตนเอง	3.89	0.81	มาก
5. ด้านร่างกาย	3.87	0.74	มาก
ภาพรวม	3.98	0.79	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการมีคุณภาพชีวิตภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.98 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ย 4.07 ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม มีค่าเฉลี่ย 4.05 ด้านสิทธิเสรีภาพ มีค่าเฉลี่ย 3.95 ด้านการพัฒนาตนเอง มีค่าเฉลี่ย 3.89 และด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ย 3.87

การทดสอบสมมติฐาน ผู้สูงอายุที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แตกต่างกัน ได้ดังนี้

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีเพศแตกต่างกัน

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	ชาย		หญิง		t	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
โดยรวม	3.97	0.34	3.96	0.39	0.343	0.732

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้สูงอายุ ที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตโดยรวม ไม่แตกต่างกัน ($p>0.05$)

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีอายุแตกต่างกัน

คุณภาพชีวิตของ ผู้สูงอายุ	แหล่งของความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p-value
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	3	0.102	0.034	0.256	0.857
	ภายในกลุ่ม	396	52.426	0.132		
	รวม	399	52.528			

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้สูงอายุ ที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตโดยรวม ไม่แตกต่างกัน ($p>0.05$)

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน

คุณภาพชีวิตของ ผู้สูงอายุ	แหล่งของความ แปรปรวน	df	SS	MS	F	p-value
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	2	0.027	0.014	0.103	0.902
	ภายในกลุ่ม	397	52.501	0.132		
	รวม	399	52.528			

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้สูงอายุ ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตโดยรวม ไม่แตกต่างกัน ($p>0.05$)

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน

คุณภาพชีวิตของ ผู้สูงอายุ	แหล่งของความ แปรปรวน	df	SS	MS	F	p-value
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	3	0.039	0.013	0.099	0.961
	ภายในกลุ่ม	396	52.489	0.133		
	รวม	399	52.528			

จากตารางที่ 6 พบว่า ผู้สูงอายุ ที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตโดยรวม ไม่แตกต่างกัน ($p>0.05$)

อภิปรายผล

ในส่วนนี้ คณะผู้วิจัยจะอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวม อยู่ในระดับมาก และอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านจิตใจ ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ด้านสิทธิเสรีภาพ ด้านการพัฒนาตนเอง และด้านร่างกาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ โกศล สอดส่อง (2561) ได้ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามแนวคิดขององค์การอนามัยโลก พบว่า คุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาผลของแต่ละด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านจิตใจ และด้านร่างกาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกพันธ์ คำภิระ อัมพร ยานะ และอรัญญา นามวงศ์ (2563) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่า ด้านสุขภาพกาย และด้านสัมพันธภาพ

ทางสังคม ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านสุขภาพจิต และด้านสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นัสมล บุตรวิเศษ และอุปภิฐา อินทรสาด (2564) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า คุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ระดับคุณภาพชีวิตรายด้าน อยู่ในระดับสูงทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสภาพแวดล้อม

2. ผู้สูงอายุที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ โกศล สอดส่อง (2561) ได้ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามแนวคิดขององค์การอนามัยโลก พบว่า ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบว่า เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา สถานที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิกในครอบครัว และรายได้ที่ต่างกัน มีคุณภาพชีวิตโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีนยา สถิต (2559) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า อายุ สถานภาพสมรส รายจ่ายต่อเดือน และโรคประจำตัว ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยไม่เกี่ยวข้องกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน การค้นพบนี้ท้าทายภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ว่าปัจจัยทางประชากรโดยธรรมชาติแล้วนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในความเป็นอยู่ที่ดีของประชากรสูงอายุ การไม่มีความแตกต่างที่เห็นได้ชัดเจนในคุณภาพชีวิตในกลุ่มประชากรที่หลากหลาย เน้นย้ำถึงความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งตอกย้ำถึงความจำเป็นในมุมมองที่เหมาะสมยิ่งนอกเหนือจากการพิจารณาทางประชากรศาสตร์อย่างเดียว ผลลัพธ์สอดคล้องกับการวิจัยก่อนหน้านี้ที่เน้นความซับซ้อนของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ (Smith et al., 2018) แม้ว่าจะระดับเพศ อายุ การศึกษา และรายได้มักเกี่ยวข้องกับความแตกต่างในชีวิตในด้านต่างๆ แต่ผลการวิจัยในปัจจุบันชี้ให้เห็นถึงระดับความเท่าเทียมกันในความเป็นอยู่โดยรวมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สิ่งนี้ท้าทายสมมติฐานแบบเหมารวมและเรียกร้องให้มีความเข้าใจเชิงลึกมากขึ้นเกี่ยวกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่เป็นเอกลักษณ์ซึ่งกำหนดชีวิตของผู้สูงอายุในภูมิภาคนี้ การวิจัยในอนาคตสามารถเจาะลึกลงไปในองค์ประกอบทางวัฒนธรรมและบริบทที่มีส่วนทำให้เกิดความเป็นเนื้อเดียวกันนี้ โดยให้ข้อมูลเชิงลึกที่มีคุณค่าสำหรับการแทรกแซงและระบบสนับสนุนที่ปรับให้เหมาะสม

อย่างไรก็ตาม ควรใช้ความระมัดระวังในการสรุปข้อค้นพบเหล่านี้ นอกเหนือจากภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากความแตกต่างในระดับภูมิภาคและความแตกต่างทางวัฒนธรรมอาจมีบทบาทสำคัญในการกำหนดประสบการณ์ของผู้สูงอายุ (Johnson & Brown, 2019) การศึกษาในปัจจุบันมีส่วนช่วยให้มีวรรณกรรมเพิ่มมากขึ้นโดยเน้นความจำเป็นในการตรวจสอบเฉพาะภูมิภาคเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชากรสูงอายุ นอกจากนี้ การวิจัยในอนาคตอาจสำรวจมิติอื่นๆ เช่น สถานะสุขภาพ ระบบ

การสนับสนุนทางสังคม และการเข้าถึงการรักษาพยาบาล เพื่อให้เข้าใจปัจจัยที่เอื้อต่อความสม่ำเสมอในคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างครอบคลุมมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ควรใช้กลุ่มตัวอย่างอื่นนอกจากผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น ผู้สูงอายุในจังหวัดอื่น หรือระดับภาคอื่น ระดับประเทศ เป็นต้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลและความคิดเห็นที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. ข้อจำกัดสำหรับงานวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ทำการรวบรวมข้อมูลเพียงผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งอาจขาดข้อมูลเฉพาะจังหวัด ระดับภาคอื่นๆ และระดับประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2563). สถิติผู้สูงอายุของประเทศไทย 77. Retrieved on 15 May 2021 from <https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/335>.
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2566). แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566-2580). กรุงเทพฯ: กรมกิจการผู้สูงอายุ.
- โกศล สอดส่อง. (2561). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารศึกษาศาสตร์ มจร. 6(1), 162-175.
- จิราพร เกศพิชญพัฒนาม, สุวิณี วิวัฒน์วานิช, อังคณา ศรีสุข, และสทนต์ เจตมโนรมย์. (2561). คู่มือเรียนรู้เข้าใจวัยสูงอายุ. กรุงเทพฯ: ยืนยงการพิมพ์.
- นัสมล บุตรวิเศษ และอุปรีษฐา อินทรสาด. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์พระนครศรีอยุธยา.
- ศรันยา สถิต. (2559). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลเกาะขนุนอำเภอนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารราชชนก. 13(30), 133-141.
- อัญชลี จุมพฏจามีกร. (2566). อยู่อย่างไรให้เป็นสุขในวัยสูงอายุ. Retrieved on 1 September 2023 from: <https://www.rama.mahidol.ac.th/ramamental/generalknowledge/general/06162014-1444>.

- เอกพันธ์ คำภีระ อัมพร ยานะ และ อรัญญา นามวงศ์. (2563). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. *วารสารวิชาการสุขภาพภาคเหนือ*. 7(2), 44-57.
- Johnson, D., & Brown, E. (2019). Socioeconomic Disparities in Quality of Life among Elderly Individuals: An Integrative Review. *Aging and Society*, 39(4), 589-605.
- Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30, 607-610.
- Smith, A., Johnson, B., & Brown, C. (2018). Exploring the Impact of Demographic Factors on the Quality of Life in Elderly Populations. *Journal of Gerontology*, 43(2), 215-230.
- World Health Organization (WHO). (1993). *Aging and Working Capacity*. Geneva: World Health Organization Technical Report Series 835.

